

**TALABALARNING CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA
UCHRAYDIGAN QIYINCHILIKLAR VA ULARNI PSIXOLOGIK,
MNEMONIK TEXNIKALAR ORQALI BARTAF ETISH.**

Oyjamol Mingboyeva

Mirzo ulug'bek nomidagi O'zbekiston milliy universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti

Psixologiya faoliyat turlari 1-kurs magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqola bugungi kunda talabalarning til o'rganish jarayonida qiyinchiliklarga uchrayotgan va ularning nutqida bir muncha kamchiliklari mavjud bo'lgan muammolar hamda qanday qilib chet tilini oson o'rganish va mnemonik, psixologik texnikalardan foydalanish, o'zaro munosabatlarda to'g'ri gapirishni yo'lga qo'yish haqida keng yoritib berilgan.

Аннотация

В данной статье подробно рассмотрены проблемы, с которыми сегодня сталкиваются учащиеся в процессе изучения языка и которые имеют некоторые недостатки в своей речи, а также о том, как легко выучить иностранный язык и использовать мнемонические, психологические приемы, наладить правильную речь в общении.

Annotation

This article is widely devoted to the problems of students today with difficulties in the process of language learning and some shortcomings in their speech, as well as how to easily learn a foreign language and use mnemonic, psychological techniques, how to properly speak in a relationship.

Kalit so'zlar: Mnemonika, verbal, innovatsiya, programma, assotsatsiya, stress, dialog, muloqot kompetensiyasi

Ключевые слова: Мнемоника, словесность, инновации, программа, ассоциация, ударение, диалог, коммуникативная компетентность

Keywords: Mnemonics, verbal, innovation, software, assotation, stress, dialogue, communication competence

Bugungi kunda insonlar orasidagi muloqot qilish jarayonlari verbal nutqning shakillanganligi, talaffuz qilish ko'nikmalarining qanchalik rivojlantirilganligiga bog'liq. Ayniqsa shaxslar orasidagi kommunikatsion jarayonlarda gapirishsiz biror narsa, hodisa yoki voqealarni to'liq va to'g'ri tushuntirish mumkin emas. Hozirgi kunda odamlar dunyoning turli mintaqalarida yashab kelmoqda, ularning esa o'zaro aloqa vositasi ya'ni tili bir-birlarinikidan katta farq qiladi. Qolaversa, faqatgina muomala jarayonlarida emas, balki, taraqqiyotning shakillanishida, innovatsiyalar yaratishda,

qo‘shimcha bilim olish va tajriba orttirish bo‘yicha chet el fuqarolari bilan aloqa qilish uchun chet tilini bilish talab etiladi. Yangi bilimlarni egallashda bizning zamonamizda talabalarning ilg‘orligi esa yaqqol ko‘rinadi. Ular chet elda nashr etilgan asarlarni, ilmiy ishlarni ko‘rib chiqishi, dissertatsiyalar tayyorlashda chet el olimlarining yozgan adabiyotlaridan foydalanishi, va tahlil qila olishlari asosiy o‘rinda turadi, qolaversa, o‘zlarining olib borayotgan izlanishlari, natijalarini chet el to‘plamlarida, gazeta va nashryotlarda nashr qilishlari hamda ishlab chiqqan ilmiy ishlarining natijalarini ham keng ommaga taqdim etishlari muhim sanaldi. Shuning uchun ham talabalarning chet tiliga bo‘lgan qiziqishlari tobora ortib bormoqda. Ammo, chet tilini o‘rganishda duch kelayotgan qiyinchiliklar tufayli tilni oson o‘rganish va muloqotdagi muammolar tufayli ayrim talabalarda o‘rganishga bo‘lgan xohishning susayayotganini ko‘ramiz.

Ushbu muammolar eng avvalo chet tili so‘zlarini yod olishga bo‘lgan qiziqishning yo‘qligi, xotiraning sustligi, esda saqlab qolish qobiliyatining yaxshi rivojlanmaganligi, qo‘rquv yoki uddalay olmaslik programmasining ong ostiga joylashtirib olganligi kabilar chet tillarini o‘rganishdagi qiyinchiliklar sanalishi mumkin.

Insonda chet tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishning yo‘qligi, surunkali dangasalik sababli olayotgan bilimlarining sifatini tushib ketishiga va to‘laqonli o‘rgana olmaslik hamda bu bilimlar o‘z ahamiyatini yo‘qotishlikka, natija samaradorligini tushib ketishiga olib keladi.

Xotiraning sustligi esa yod olinayotgan yangi so‘zlarning esdan chiqarilib qolinishiga, ma‘nolarini esa adashtirib yuborilishiga, xotirada vujudga keldigan ma‘lumotlar ba‘zasini yuzaga chiqarishda xatoliklarga uchrashga sabab bo‘ladi. Ayniqsa, to‘g‘ri yod olinmagan so‘zlar yoki assotsiatsiyalar bilan bog‘lanmagan lug‘at shakillari tezlik bilan unitilib ketadi va yodlangan chet tili so‘zlari xotirada saqlanib qolinmaydi. Psixologik tarafdin qo‘rquv jarayonlari ham chet tili so‘zlarini yod olishga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Chet tili so‘zlarini yod olishda Qandaydir voqea, hodisalar sababli hayolning ma‘lum bir joyida bo‘lmasligi, diqqatning ko‘chuvchanligi tez bo‘lishi va diqqatni jamlay olmaslik, kabi qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

Talabalar chet tilini o‘rgana olmaslikka sabab bo‘ladigan yana bir muhim muammo ularning ongida “men uddalay olmayman”, “mening qo‘limdan kelmaydi” kabi programmalarni joylashtirib olganliklarida. Ular ushbu yo‘nalish programmalari bilan o‘zlari o‘rgana olmasliklari, hattoki natijaga harakat qilmasdan qo‘l ko‘tarishlari natijasida chet tillarini o‘rganmasliklari yotadi. Yana bir chet tillarini o‘rganishga to‘sqinlik qiladigan omillardan biri bu tillarni o‘rganishda uzoq muddatning talab etilishi hisoblanadi.

Shuni ham aytish kerakki talabalarda diologik nutqlarning yo‘qligi faqatgina yod olingan lug‘at shaklida qolinishi va tajriba sifatida gaplashmaslik oqibatida chet tillarini o‘ranishda bir muncha qiyinchiliklarga olib kelinishi mumkin. Chet tillarini

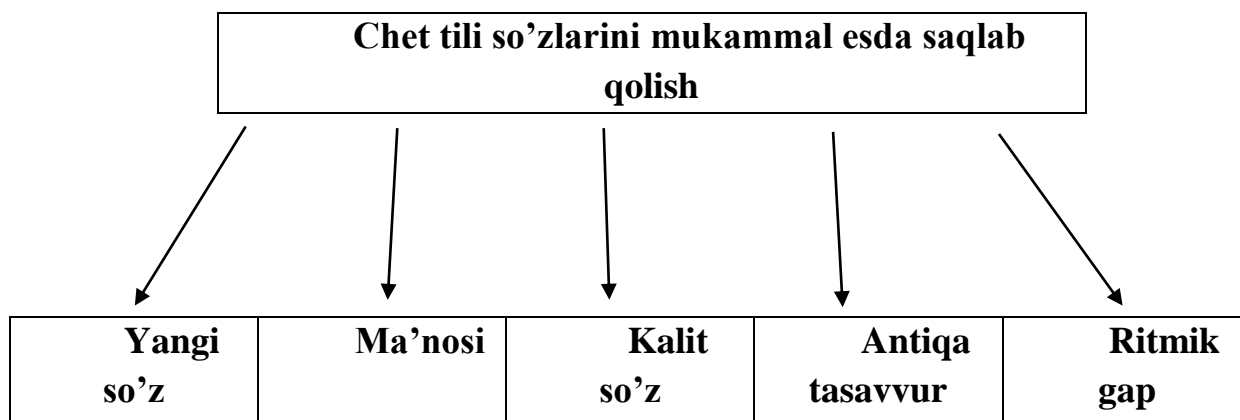
o‘rganishdagi qiyinchiliklarni bartaraf etishda bir nechta yo‘llari mavjud bo‘lib, ulardan keng tarqalgani psixologik, mnemonik usullaridir.

Psixologik taraflama bu muammolarga yechim beradigan bo‘lsak assotsiativ esda qoldirish jarayonlari orqali bo‘lishi mumkin. Bunda o‘xshashlik va qarama- qarshilik (kontrakt) assotsiativlar orqali vujudga keltirish va shakillantirish zarur.

¹Esda olib qolishda qo‘llaniladigan maxsus metodik usullar ham mavjud bo‘lib, materialning tez va puxta esda olib qolishi va ko‘p darajada , biz esda olib qolish maqsadida foydalaniladigan alohida metodik usullarga bog‘liq bo‘ladi. Ulardan biri esga olib qolinayotgan materialni idrok qilish usullari , takrorlash, va h.k. Esda saqlab qolishda takrorlashning ham mavjud turlari bo‘lib, passiv va faol takrorlash hamda sidirg‘asiga takrorlash usullarini qo‘llash talab etiladi. Bunda samaralisi faol takrorlash hisoblanadi.

“Xotira mexanikalarining amaliy yordam beradigan eng muhim sohasi, menimcha so‘zlarni odlab qolish sanaladi.”² Mnemonistlarning fikricha “Til o‘rganishdagi eng qulay usul- o‘sha tilda gaplashayotganlarning ichida o‘rganishdir” bunda majburiy holat ham insonlarni til o‘rganishga undaydi. Asosan chet elda yurgan va o‘rgangan insonlarda o‘z tiliga nisbatan ishonchi yuqori bo‘ladi.

Chet tilini o‘rganishda “Kalit so‘z” texnikasidan³ foydalanish yaxshi samara beradi. Bunda assotsiativlar orqali biror so‘zga yodlanishi kerak bo‘lgan chet tilidagi so‘z ma‘lum voqea yoki hodisa tasavvur qilib bog‘lanadi. Natijada ushbu bog‘liqlik obrazli yoki hissiy bo‘lganigi tufayli xotirada ko‘p muddatda qoladi. Takrorlash orqali avtomatik yodga tushadigan bo‘lib qoladi va chet tili so‘zlari odatdagiday muloqot jarayonida ishlatiladi. Ushbu ko‘rsatilgan tartibdagi holatda yod olingan so‘zlar uzoq muddatda saqlanib qoladi va odatiy holatda saqlanadi.

Hozirda faqatgina adabiyotlardan emas, balki elektron tarzda turli saytlar orqali istalgan chet tillarini o‘rganish mumkin. Masalan: you tube, instagram, telegram ijtimoiy tarmoqlarida til o‘rgatuvchi loyihalar, <https://memoryleague.com>,

¹ “Umumiy psixologiya” P.I.Ivanov, M.E.Zufarova 136-146-bet. Toshkent 2023-yil.

² Shoxrux Mirzo Rahmonov-mnemonist.

³ “Mukammal xotira yoxud miyangiz qobilyatlarini qayta kashf eting” Sh.M.Rahmonov. Toshkent 2014.

<https://memrise.com>, <https://t.me/ibratfarzandlari> kabi ijtimoiy saytlar orqali yod olgan tillarini turli xil usullar yordamida o'rganishlari mumkin.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, talabalarning chet tilini o'rganishdagi qiyinchiliklarini bartaraf etishda yuqoridagi usullar va ijtimoiy sayt va loyihalar orqali bilimlarni mustahkamlab borishlari maqsadga muvofiq bo'ladi. Psixologik qo'rquvni yengish va sabr toqat bilan ong ostidagi programmalarni o'zgartirish "men uddalayman" kabi motivatsiyalar bilan harakat qilish chet tilini o'rganayotgan talabada chuqurroq tilini o'rganish va faoliyat jarayonida mukammallikka erishishga ma'lum yo'nalish bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Psixologik atamalar ruscha-o'zbekcha izohli lug'ati" Toshkent-2019.N.A. Sog'inov, Z.T.Nishanova, X.K Karimov, BM.Umarov, E.SH.Usmonov
2. "Mukammal xotira yoxud miyangiz qobilyatlarini qayta kashf eting" Sh.M.Rahmonov. Toshkent-2014.
3. "Umumiy psixologiya" P.I.Ivanov, M.E.Zufarova 136-146-bet. Toshkent-2023.
- 4.<https://memoryleague.com>
- 5.<https://memrise.com>
- 6.<https://t.me/ibratfarzandlari>